

Virágh Ajtony

EGY I. VILÁGHÁBORÚS FÉNYKÉPALBUM MARGÓJÁRA

Király Árpád tüzér főhadnagy frontfotói

Az I. világháború kitörésének századik évfordulójához közeledve egyre népszerűbb a háborús mikrotörténelmi szemlélet, azaz az akkori események hétköznapi szemtanúinak nézőpontjából való láttatása.

Hat évvel ezelőtt egy árverésen jutottam hozzá Király Árpád tüzér főhadnagy I. világháborús fotóhagyatékához. Az említett katonáról akkor még gyakorlatilag semmit nem tudtam, ezért érdekes kihívásnak tűnt annak felderítése, hogy ki is lehetett az ismeretlen hős, akinek személyes dokumentumai a kezembe kerültek. A fotók hátoldalának akkurátus feliratai jó kiindulási pontnak tűntek, és izgalmas volt nyomon követni, ahogy alakulatának története pontról pontra összevágott a feliratok hely- és időmegjelölésével. Végül – szakirodalmi és levéltári forrásokkal kiegészítve – sikerült rekonstruálni Király főhadnagy sorsát az orosz és erdélyi fronton át a tragikus végkifejletig.

Király Árpád a Sopron megyei Bogyoszlón született 1895-ben, Király János körjegyző gyermekeként.¹

A soproni Magyar Királyi Állami Főreáliskolában érettségizett, majd felvették a magyar tisztképzés fellegrárának tekinthető Ludovika Akadémiára, ahol jeles eredménnyel végzett 1915-ben.² A frissen avatott fiatal tüzér hadnagy a nyitrai 37. honvéd hadosztály alárendeltségében lévő 4. honvéd tábori ágyúezredhez vonult be. Az ezred parancsnoka akkor Mattanovich Sándor ezredes volt. Király az ezred I. osztályának 1. ütegéhez nyert alantos [a századost helyettesítő] tiszti beosztást. Közvetlen ütegparancsnoka ekkor Mocskonyi Ervin főhadnagy, majd Klémann István százados volt.³

Csapatteste részt vett 1915 nyarán a Lublintól Brest-Litovszk erődjének bevételeig (augusztus 27.) tartó előrenyomulásban, majd szeptemberben a galíciai Bucsecs (lengyelül Buczac, ma Bucsecs, Ukrajna) környéki harcokban. Szeptember végétől a volhyniai (volinyi) Karpilovkára (Ukrajna északnyugati részén) kerültek ütegállásba. 1915 decemberétől a mintegy 20 kilométerrel délebbre fekvő Olikára települtek át.⁴ A karácsonyt és az újévet fényképei szerint az itteni tiszti fabarakokban ünnepelték, amihez a feldíszített karácsonyfa, a fehér abrosz, pezsgő, gyümölcs és a gramofonzene is hozzátartozott.

1916. február 4-én maga Károly főherceg, trónörökös (a későbbi IV. Károly király) is szemlét tartott a 37. hadosztály frontvonalán, és kezét fogott a felsorakozott tüzérek-

¹ *Mártírjaink*, szerk. Olyszói Gabányi János, Honvédelmi Sajtóvállalat, Budapest, 1922, 78.

² *Uo.*

³ BIALOSKURSKI Ödön – dr. BERŐ Jenő – Dercsényi Dezső: *A m. kir. 4. honvéd tábori ágyúezred (később 37. honvéd tábori tüzérezred) története*, magánkiadás, Budapest, 1939, 155.

⁴ *Uo.*, 134–156.

kel. Akadt tragikus esemény is: február 11-én egy orosz gránátoső telibe találta az üteg egyik ágyúját, megölve annak lövegevezetőjét és irányóját.

1916. február 26-án kelt kitüntetésre való felterjesztése szerint Király mintegy nyolc hónapnyi frontszolgálatát során először felderítőként, majd első tisztként bátor és vitéz magatartást tanúsított, „február 16-án pedig nehéz ellenséges tüzérségi tűz ellenére két orosz repülőgépet gyors visszafordulásra és az ellenséges vonalak mögé való közvetlen visszatérésre kényszerített”.⁵ A felterjesztés folytán elnyerte a Legfelső Dicsérő Elismerést (Signum Laudis).⁶

A viszonylagosan nyugodt tábori körülmények nem tartottak sokáig, júniusban megindult a sorsfordító orosz Bruszilov-offenzíva. Az átfogó ellenséges hadművelet Király Árpád csapattestét is közvetlenül érintette, mert fő csapásiránya az Olikától mindössze 40 kilométerrel nyugatra fekvő Luck városa, a 4. hadsereg-parancsnokság székhelye volt. Június 3-án nagy erejű orosz tüzérségi előkészítés után indult a gyalogsági támadás, így háromnapos kitartó védekezés után Király alakulata is visszavonulásra kényszerült. Négy nappal később az orosz Kalegyn tábornok 8. hadserege elfoglalta Luckot, maga a hadseregparancsnok József Ferdinánd főherceg is éppen csak el tudott elmenekülni. A nyár a továbbiakban a keserves védelmi műveletek, az ellentámadás, majd a Zaturcynál kialakult állóharcok jegyében telt.⁷

1916. augusztus 27-én Románia hadat üzent az Osztrák–Magyar Monarchiának, majd még aznap éjjel az összes erdélyi szoroson át támadást indítottak. Ez felkészületlenül találta a Monarchia ott állomásozó alakulatait, a hadvezetés nagyobb erők átcsoportosítására kényszerült. Király Árpád oroszországi harcokból kivont ezredét is Erdélybe vezényelték a román és orosz betörés megállítására. A kezdeti hátrálás után a magyar csapatok sikeresen vágta vissza és visszafoglalták a Tölgyes-szorost. 1916. november 19-én kelt, kitüntetésre való felterjesztése szerint a Borszék és Mezővéstető környéki harcok során nyújtott teljesítményéért elnyerte az Újolagos Legfelső Dicsérő Elismerést (Ezüst Signum Laudis), hadiszalagon a kardokkal.⁸ 1916 novemberétől 1917 végéig ütege a harigiai Borszéken, illetve a Tölgyesi-szorosban nyugalmasabb határvédelmi feladatokat látott el.⁹ Időközben, 1916. november 1-jén Király Árpádot előléptették főhadnaggyá.¹⁰ 1917 márciusától az ezred 3. ágyúsütegének parancsnokává nevezték ki.¹¹ 1918. február 1-jén kelt, kitüntetésre való felterjesztése szerint „rendkívül jóvágású, teljesítőképeségű és rátermett ütegparancsnok”. Továbbá ütege élelmezési viszonyait a fellépő ellátmányhiány ellenére igen jó állapotban fenntartotta, ezért korábbi teljesítményét is értékelve elnyerte a III. osztályú Katonai Érdemkeresztet.¹²

⁵ Hadtörténelmi Levéltár [a továbbiakban: HL], Kitüntetési javaslat 29107, felterjesztő: Vigh Gyula alezredes.

⁶ *Rendeleti Közlöny a M. kir. Honvédség számára. Személyes ügyek*, 1916/57. szám.

⁷ BIALOSKURSKI–BERŐ–DERCSÉNYI: *I. m.*, 163–210.

⁸ HL RK. 1917/34. sz. Kitüntetési javaslat 29107, felterjesztő: Naményi Koncz Győző őrnagy.

⁹ BIALOSKURSKI–BERŐ–DERCSÉNYI: *I. m.*, 211–237.

¹⁰ *A magyar királyi honvédség és csendőrség névkönyve 1917. évre*, Pallas, Budapest, 1917, 404.

¹¹ BIALOSKURSKI–BERŐ–DERCSÉNYI: *I. m.*, 312–313.

¹² HL, Kitüntetési javaslat 29107, felterjesztő: Naményi Koncz Győző alezredes.

1918 elején az ezredet átszervezték: elnevezése 37. tábori tüzérezred lett, és immár két ágyús, három tarackos, valamint egy aknavető ütegből állt.¹³

1918 májusában az ezredet átszállították az olasz harctérre, és részt vett a Piave folyó menti harcokban, majd onnan a nyugati hadszíntérre kerültek. Szeptember 17-én Strasbourg mellett rakodtak ki. 1918. október 30. és november 7. között a hadosztályt műszaki munkálatokra osztották be, a további harcokban már nem vetették be. November végén kerültek haza Magyarországra.

A fentiek alapján láthatjuk, hogy Király főhadnagy megjárta a nagy háború minden jelentősebb frontvonalát. A már említett kitüntetésekén kívül megkapta a minimálisan 12 heti frontszolgálatért járó Károly-csapatkeresztet is.¹⁴

A kommün végnapjaiban Király Árpád Szolnokon tartózkodott. 1919. május 2-án a románok elől visszavonuló Vörös Hadsereg kiürítette Szolnokot, és a 68. gyalogezred vonta irányítása alá a várost, illetve nemzetőrség szerveződött, melyben részt vállalhatott Király is. Május 3-án azonban visszatértek a vörösök, és elfogták az „ellenforradalmárok” egy részét. 1919. május 4-én a Lenin-fiúkkal Szolnokra érkező Szamuely Tibor statáriálisan kivégeztetett tizennyolc embert, köztük a huszonnégy éves Király tüzér-főhadnagyot is. A temetői árokba lőtt áldozatokat tömegsírba temették.¹⁵ Tetemét valószínűleg a huszas években exhumálhatták, az áldozatok jelenleg külön-külön sírban nyugszanak, és tábla is őrzi emléküket.¹⁶ 1932-ben Horthy Miklós a „vértanúhalált halt” főhadnagyot posztumusz vitézzé avatta.¹⁷

A Kommentár a fiatalon meghalt katonatiszt közel száz évvel ezelőtt készült képeivel emlékezik a száz évvel ezelőtt kirobbant I. világháborúra és áldozataira.

¹³ BIALOSKURSKI–BERÓ–DERCSÉNYI: *I. m.*, 250.

¹⁴ *Vitézek albuma*, Merkantil, Budapest, 1939, 251.

¹⁵ *Mártírjaink*, 78.

¹⁶ KÓSA Károly: *Fehér kövek. A kommün szolnoki áldozatai*, www.kosakaroly.hu/irasok/1919/kovek.html.

¹⁷ Az avatási oklevél szintén árverési tétel volt, a jelző ebben a dokumentumban szerepelt.

Király Árpád és Ratimorszky hadnagy elmerengve poharazgat a fedezékben,
Karpilovka-Olyka, 1915. november – 1916. február

Csendélet a lőszeriroda asztalán szolgálati pisztollyal és távcsővel, Tschernjanka